

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὁρφανοτροφείου Χατζηκώστα.

ΕΝ ΤΗ ΗΜΕΔΑΠΗ

συνδρομὴ ἑτησία προπληρωτῆα

δραχ. 6

Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦν-
τας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν
συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας, καὶ ἰδικῶς τῆς παιδαγωγί-
κῆς, πρώην γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν
σχολείων τοῦ Κράτους, μέλους τακτικοῦ τοῦ ἐν
Γερμανίᾳ συλλόγου τοῦ πρὸς διάδοσιν τῆς
ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς κλπ.

ΓΡΑΦΕΙΑ : Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

ΕΝ ΤΗ ΑΛΛΟΔΑΠΗ

Συνδρομὴ ἑτησία προπληρωτῆα

φρ. χρ. 7

Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης
ἐπιστολῆς εἰς μονόγρσσα γραμ-
ματόσημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.

Ἀριθ. 16.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Φεβρουαρίου 1893.

Ἔτος Γ'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Μελέτη ἐπὶ τῆς μισθοδοσίας τῶν δημοδιδασκάλων. — Μεταβολαὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σχολικοῦ ἔτους. — Ἐν μάθημα ἱστορίας μεθοδικῶς ἐπεξεργασμένον διὰ τὴν γ'. τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. — Ἐν μάθημα μὴ περιεχόμενον εἰς τὸ πρόγραμμα. — Διὰ τὸν κ. ὑπουργὸν τῆς Παιδείας.

ΜΕΛΕΤΗ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Ὅστις θέλει νὰ ἔχῃ καλοὺς διδασκάλους, πρέπει νὰ φροντίσῃ ὅπως οὗτοι λαμβάνωσι καλὸν μισθόν. Ἡ παροικία τὸ νησιτικὸ ἀρκουδι δὲν χορεύει ἰσχύει mutatis mutandis καὶ ἐπὶ τῆς τάξεως τῶν δημοδιδασκάλων. Ὀλίγοι διδάσκαλοι ὑπάρχουσιν, οἵτινες ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ ἔργον, ὅπερ ἐξ ἀγάπης πρὸς αὐτὸ ἀσκούσι, ἐργάζονται μετ' ἐνθουσιασμοῦ λησιμονοῦντες τὴν πενίαν τῶν καὶ τὴν δυστυχίαν τῶν. Οἱ πλείστοι ὅμως τούτων εἶναι ὡς ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οἵτινες ἀσκούντες ἔργον οἰονδήποτε ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν νὰ λαμβάνωσι δικαίαν ἀντιμισθίαν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν. Ἡν προσφέρουσι. Ὅτι δὲ ὁ μισθὸς τῶν δημοδιδασκάλων πρέπει νὰ εἶναι τοιοῦτος, ὥστε νὰ ἱκανῶνται εἰς τὰς ἀπολύτους αὐτῶν ἀνάγκας, περὶ τούτου δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀμφισβήτησις. Ἀλλὰ πλὴν τῆς ὑλικῆς ταύτης τῶν διδασκάλων ἀνυψώσεως πρέπει ἡ καλὴ αὐτῶν ἀντιμισθία νὰ συντελέσῃ καὶ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ αὐτῶν. Καὶ οἱ διδάσκαλοι εἶναι ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους ἐκτελοῦντες μίαν τῶν σπουδαιοτάτων λειτουργιῶν αὐτῆς καὶ δικαίον εἶναι ὁ μισθὸς αὐτῶν νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν παιδείαν αὐτῶν καὶ τὴν κοπιώδη πνευματικὴν ἐργασίαν τὴν καθ' ἡμέραν ἐν τῷ σχολείῳ τελοῦμένην, ἣν δυσχεραίνει ἐπιμᾶλλον τὸ φιλοτάραχον καὶ ἀπειθαρχητὸν τῆς μικρᾶς ἡλικίας, περὶ ἣν οἱ κόποι καὶ οἱ μόχθοι αὐτῶν περιστρέφονται. Ὅταν βλέπωμεν μαθητὰς τοῦ σχολαρχείου διοριζομένους μετ' 80 καὶ 100 δραχμᾶς κατὰ μῆνα ὡς γραφεῖς οικονομικῶν ἐφοριῶν ἢ ταμείων, ὅταν βλέπωμεν τηλεγραφητὰς λαμ-

βάνοντας 110 δραχμᾶς κατὰ μῆνα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, μέλλοντας δὲ νὰ λάβωσι κατόπιν αὐξήσιν τῆς μισθοδοσίας αὐτῶν διὰ τῆς προαγωγῆς εἰς ἀνωτέραν τάξιν, ὅταν βλέπωμεν ἀναλαβητοῦς ὑπηρετίας τῶν Διδασκαλείων λαμβάνοντας 70 δραχμᾶς κατὰ μῆνα καὶ ἀνέξοδον κατοικίαν, τότε κινεῖ τὴν ἀγανάκτησιν οὐ μόνον τῶν διδασκάλων ἀλλὰ καὶ τῶν εὐηγμένων πολιτῶν τὸ γλίσχρον τῆς μισθοδοσίας τῶν νέων μάλιστα 3. βαθμίων διδασκάλων, οἵτινες πρὸς τὴν διατεῖ καὶ τριτεῖ αὐτῶν φοιτήσῃ εἰς γυμνάσιον διέτριψαν καὶ δύο ἢ τρία ἔτη ἐν τῷ Διδασκαλείῳ παιδευόμενοι. Καὶ εἶναι νομιζόμεν καθῆκον τῆς πολιτείας τοῦλάχιστον διὰ τοὺς διδασκάλους τῶν Διδασκαλείων τοὺς ἔχοντας ὁμολογουμένως μείζονα προσόντα νὰ ὀρισθῇ καὶ μείζων μισθοδοσία, ὡς εἶχεν ἀρχικῶς ὀρισθῆ ἴλιαν σοφῶς ὑπὸ τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Θεοδώρου Π. Δηλιγιάννη εἰς τὸν Νόμον περὶ συστάσεως Διδασκαλείου ἐν Ἀθήναις. Θέλοντες νὰ συντελέσωμεν εἰς τὸν κανονισμὸν ἐπὶ λογικῶν βάσεων καὶ συμφάνως πρὸς τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν σχολείων τῆς ἀντιμισθίας τῶν δημοδιδασκάλων ἐκθέτομεν ὧδε τὰ γινόμενα ὡς πρὸς τοῦτο παρ' ἄλλοις λαοῖς φημιζομένοις διὰ τὸν καλὸν τῶν σχολείων τῶν κατάρτισμόν. Ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς Γερμανίας. Κάλλιστα νομοθετικῶς ἔχουσι τὰ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Σαξωνίας. Ἐναυθὰ κατὰ τὸν νόμον τῆς 4 Μαΐου 1892 ὁ μισθὸς τοῦ ὑποδιδασκάλου εἶναι 720 μάρκα (1) κατ' ἔτος, τοῦ δὲ μονίμου διδασκάλου 1000 μάρκα, ὅστις ὅμως ἐντὸς 30ετίας αὐξάνει μέχρι τοῦ 1800, μὴ συμπεριλαμβανομένης ἐν τῷ μισθῷ τούτῳ καὶ τῆς ἀνεξόδου κατοικίας. Τῶν διδασκά-

(1) Ἐν μάρκον ἔχει 125 λεπτὰ εἰς χρυσόν.

λων όμως, οτινες είναι διωρισμένοι εις σχολεία έχοντα ὀλιγωτέρους τῶν 40 μαθητῶν ἢ αὐξήσις τῆς μισθοδοσίας εἶναι μικροτέρα μέχρι τῶν 1450 μαρκῶν. Οἱ δὲ μισθοὶ τῶν διδασκάλων μεγάλων πόλεων ὀρίζονται μεγαλύτεροι. Οἱ μισθοὶ λ. χ. τῶν διδασκάλων Δρέσδης ὀρίζονται ὡς ἐξῆς:

Διευθυντῆς	μάρκα	4200—5000	κατ' ἔτος
διδάσκαλοι	»	1200—3600	»
διδασκάλισσαι	»	1200—2400	»

Οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων Λειψίας ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Διευθυντῆς	μάρκα	4500—5400	κατ' ἔτος
διδάσκαλοι	»	1200—3600	»
διδασκάλισσαι	»	1250—2400	»

Ἡ ἀντιμισθία τῶν διδασκάλων τῆς Πρωσίας δὲν εἶναι καθόλου εὐχάριστος. Κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τοῦ ἔτους 1891 εὐρίσκεται αὕτη ἔχουσα ὡς ἐξῆς, μὴ συνυπολογιζομένου ὁμῶς καὶ τοῦ ἐνοικίου τῆς κατοικίας.

α) Εἰς τὰς πόλεις.

Κάτω τῶν	450	μάρκων	40	διδάσκαλ.	37	διδασκαλ.	127	διδασκαλ.
ἀπὸ	451—600	»	355	»	2309	»	2654	»
»	601—750	»	1544	»	6127	»	7674	»
»	751—900	»	2318	»	8692	»	11010	»
»	991—1050	»	2306	»	6952	»	9258	»
»	1051—1200	»	2270	»	5041	»	7261	»
»	1201—1350	»	2070	»	5011	»	7081	»
»	1351—1500	»	1783	»	3339	»	5122	»
»	1501—1800	»	3544	»	3028	»	6572	»
»	1801—2100	»	2261	»	1092	»	3353	»
»	2101—2400	»	1460	»	388	»	1848	»
»	2401—2700	»	632	»	107	»	739	»
»	2701—3000	»	224	»	40	»	264	»
Ἄνω τῶν	3000	»	252	»	15	»	267	»

β) Εἰς τὰ χωρία.

γ) Εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία ὁμοῦ.

διαιρεῖται εἰς ὑποδιδασκάλους πρωτοβαθμίους καὶ δευτεροβαθμίους καὶ εἰς διευθυντάς. Οἱ ὑποδιδάσκαλοι οἱ δευτεροβαθμίαι λαμβάνουσι ἑτησίως 195 μάρκα ἕως 315, ἔχουσι δὲ κατοικίαν ἀνέξοδον, τροφὴν καὶ περιποίησιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ διευθυντοῦ, ὅστις λαμβάνει ἀποζημίωσιν διὰ πάντα ταῦτα 336 μάρκα ἑτησίως. Οἱ δὲ πρωτοβαθμίαι ὑποδιδάσκαλοι λαμβάνουσι 700 ἕως 850 μάρκα ἑτησίως καὶ δωμάτιον κατοικίας δωρεάν. Ὁ διευθυντῆς δὲ λαμβάνει 900 μάρκα ἕως 1200, ἀνέξοδον κατοικίαν δι' οἰκογενεῖαν καὶ κήπον. Ἀνὰ 5 δὲ ἔτη λαμβάνει καὶ 75 μάρκα ἑτησίως. Διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἐνθα κρούει τὸ ἀρμόδιον, λαμβάνει μάρκα ἀκόμη 800.

Ἡ δυνάμει καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν τῆς Γερμανίας νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς μισθοὺς τῶν δημοδιδασκάλων, ἀλλὰ θεωροῦμεν περιττόν, καθ' ὅσον περὶ τοῦ αὐτῶ καὶ ἐν αὐτοῖς ἐπαναλαμβάνονται.

Ἐὰν συμφώνως πρὸς τοὺς μισθοὺς τῶν Γερμανῶν δημοδιδασκάλων παραβάσωμεν τοὺς μισθοὺς τῶν ἡμετέρων, ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ νομίσωμεν ὅτι οἱ ἡμέτεροι διδάσκαλοι μισθοδοῦνται ἀρκετὰ καλῶς. Διότι οὗτοι λαμβάνουσι εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἀμὰ τῶ διορισμῶ τῶν οἱ μὲν πρωτοβαθμίαι δραχμὰς 1800 ἑτησίως, οἱ δὲ δευτεροβαθμίαι 1440, οἱ δὲ τριτοβαθμίαι δραχμὰς 1200. Εἰς ταῦτα δέ, ἐὰν προσθέσωμεν

καὶ τὸ μηνιαῖον δεκάδραχμον ἐπιμισθίον διὰ τοὺς συμπληρώσαντας πενταετίαν, τότε ὁ ἑτήσιος ὀλικὸς μισθὸς εἶναι τῶν μὲν πρωτοβαθμίαι 1920, τῶν δὲ δευτεροβαθμίαι 1560, τῶν δὲ τριτοβαθμίαι 1320 δραχμὰς κατ' ἔτος. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἐν ὑπῆρχε μονιμότης καὶ ἀσφάλεια τῶν διδασκάλων, ὥστε οὔτε νὰ μετατίθενται οὔτε νὰ παύωνται, ὁ μισθὸς οὗτος θὰ ἐπῆρκει εἰς τὰς ἀπολύτους χρεῖας αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν νομίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἦτο κατὰ ψυχολογικὸν λόγον κανονισμένος καὶ δὲν θὰ ἤσκει ἐπὶ τῆς θελήσεως τῶν διδασκάλων τὴν εὐεργετικὴν αὐτοῦ δύναμιν. Εἰς τὸν ἐκ τῶν διδασκαλείων ἐξερχόμενον δεκάκοκταετῆ νεανίαν, ἐν οὗτος ἀνεκέρηθη πρωτοβαθμίαι, παρέχεται εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ σταδίου τοῦ τὸ ἀνώτατον ὄριον τοῦ μισθοῦ τῶν δημοδιδασκάλων, ὅπερ λαμβάνουσι καὶ οἱ πρωτοβαθμίαι δημοδιδάσκαλοι οἱ 30 καὶ 40 ἔτη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν διατελοῦντες καὶ ὅπερ θὰ λαμβάνη πάλιν καὶ αὐτὸς μετὰ 30 καὶ 40 ἐτῶν ὑπηρεσίαν. Τί δὲ συμβαίνει ἐκ τούτου; Οἱ νέοι δημοδιδάσκαλοι μετὰ τινῶν ἐτῶν ὑπηρεσίαν μὴ βλέποντες ἐν τῷ κλάδῳ αὐτῶν περαιτέρω προαγωγὴν ἐγκαταλείπουσιν αὐτὸν τρεπόμενοι κυρίως εἰς ἐπιστημονικὰς σπουδὰς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἢ καὶ μένουσιν ἐν αὐτῷ δυσφοροῦντες ὁμῶς καὶ μεμψιμοιροῦντες ὡς ἡδικημένοι, ἀφ' οὗ μάλιστα, ὡς λέγουσι, ὁ αὐτὸς μισθὸς δίδεται καὶ εἰς διδασκάλους παλαιούς οὐδέποτε εἰς διδασκαλεῖα σπουδάζοντες, κατέχοντας δὲ τὸν βαθμὸν τῶν, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων παρ' ἀξίαν, καὶ οὐδαμῶς δυναμένους νὰ ἐργασθῶσι συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ εἰσαχθέντος παιδαγωγικοῦ συστήματος. Νομίζομεν ὅτι πᾶσα ὀρθὴ νομοθεσία πρέπει νὰ ἄρῃ τὰ δίκαια παράπονα τῶν διδασκάλων. Ἄν ἀποδειχθῆ ὅτι οἱ ἐν τοῖς διδασκαλείοις νῦν μορφούμενοι εἶναι καλλίτερον τῶν ἄλλων κατηρητισμένοι καὶ ὅτι δύνανται αὐτοὶ τελειότερον τῶν ἄλλων νὰ διδάσκωσι, τότε νομίζω ὅτι ἔχει καθήκον ἡ πολιτεία νὰ παραχωρήσῃ νομοθετικῶς πλεῖονα δικαιώματα εἰς τοὺς νέους διδασκάλους, νὰ φανῇ δὲ ἡ διάκρισις αὕτη καὶ εἰς τὸν μισθὸν αὐτῶν, ὡς ἀρχικῶς ἐν τῷ Νόμῳ ΧΘ' περὶ συστάσεως τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλείου εἶχεν ἀναγραφῆ. Ἐὰν δὲ γίνῃ ἀναθεώρησις τοῦ σχολικοῦ Νόμου πρὸς σκοπιωτέραν καὶ δικαιοτέραν διαρρυθμίαν τῆς μισθοδοσίας τῶν δημοδιδασκάλων, ὅπερ ἐλπίζομεν νὰ ἴδωμεν ἐν προσεχεῖ μέλλοντι, νομίζομεν ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων δὲν πρέπει νὰ παρίδῃ ὁ νομοθέτης καὶ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ μισθοῦ τῶν δημοδιδασκάλων κατ' ἀνιούσαν πρόθεσιν, καθ' ἣν θὰ ἀρχηται ἀφ' ὀρισμένης βᾶσεως καὶ σὺν τῷ χρόνῳ καθ' ὀρισμένης χρονικᾶς περιόδου θὰ αὐξάνῃ, ὥστε ὁ παραμείνας μέχρι τέλους ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ νὰ λαμβάνῃ ἀξιώλογον μισθὸν καὶ ἀξιώλογον συντάξιν, ὅταν συμπληρώσῃ τὸ ὄριον τῆς ἡλικίας τὸ ἀπαιτούμενον παρὰ τοῦ νόμου θὰ πο-

θήσῃ νὰ ἀναπαυθῆ πλέον ἐκ τοῦ ἐπιπόνου ἔργου. Τοιαύτη διάταξις ἤθελε συντελέσῃ νὰ συγκρατῆ ἐν τῷ κλάδῳ τοὺς διδασκάλους, οἵτινες προθύμως θὰ ἀναμένωσι τὰς ταλαιπωρίας τοῦ ἔργου, ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἐν τῷ γήρατι τῶν θὰ προνοῆ ἡ πολιτεία τὰ κατὰ δύναμιν καὶ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας τῶν.

Ταῦτα πάντα, δύναται τις νὰ εἴπῃ, εἶναι καλὰ, ἀλλὰ ποῦ νὰ εὐρωμεν τὰ χρήματα, ἵνα ἱκανοποιήσωμεν τοὺς δημοδιδασκάλους; Οἱ δὲ μὲν ἀρκετὰ πληρῶνους, αἱ μοναὶ φορολογοῦνται ὡσαύτως ἰκανῶς. Ναι, ἀλλὰ πάντα ταῦτα δὲν ἐξαντλοῦσι τὴν ὑπόθεσιν. Χαρὴν τῶν σχολείων καὶ ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως αὐτῶν δὲν ἤθελε θεωρηθῆ κακὸν νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ἐλαφροὶ τινες σχολικοὶ φόροι. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἄλλου νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ συστηθῆ ἐν ἐκάστῳ δήμῳ καὶ ἴδιον ταμεῖον δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, εὐχαρίστως δὲ παρατηρήσωμεν ὅτι ὑπὲρ τοιοῦτου ταμείου συνηγόρησεν ἐσχάτως ἐν τῇ Βουλῇ καὶ ὁ ἐπιφανὴς πολιτικὸς κ. Θ. Π. Δηλιγιάννης. Ὅταν ὑπάρχῃ τοιοῦτο ταμεῖον, τότε πολλοὶ κατὰ τόπους δύνανται νὰ ἀναφανῶσι πόροι τοῦ ταμείου. Ἀλλὰ καὶ φόροι ἐλαφροὶ, ὡς ἐλέγομεν, δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι οἱ λεγόμενοι, εἰς πολλὰ κράτη τῆς Γερμανίας σχολικοὶ φόροι τῆς χαρᾶς π. χ. κατὰ τὸ βᾶπτισμα, κατὰ τὰ στεφάνωματα, κατὰ τοὺς ἀρραβῶνας. Πλὴν δὲ τούτων δύνανται νὰ εἰσαχθῶσι καὶ διδάκτρα ἐλαφρὰ τῶν διδασκομένων μαθητῶν, ἃ νὰ εἰσπράττωνται παρὰ τοῦ εἰσπράκτορος ὑπὲρ τοῦ δημοτικοῦ ταμείου τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἀλλὰ πρώτιστον πάντων πρέπει ὑπὲρ τοῦ ταμείου τούτου νὰ ἔλθῃ τὸ δημόσιον ταμεῖον εἰς ἐπικουρίαν. Ἡ Πρωσία ἐν ἔτει 1888—89 παρήχεν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ὑπὲρ τῶν δημοτικῶν σχολείων μάρκα 28,847,377, ἐν ἔτει ὁμῶς 1894—95 ἀνέγραψε μάρκα 52,991,762. Ἄν τὰ δημοτικά σχολεῖα εἶναι τὰ κατ' ἐξοχὴν ἐκπαιδευτήρια τῶν πολιτῶν, ἡ πολιτεία πρέπει εἰς ταῦτα ἰδιαίτατα νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς συντελοῦσα διὰ τῆς τελειότερας λειτουργίας αὐτῶν εἰς ἐπίτευξιν τοῦ προορισμοῦ τῶν. Ἔθνος, ὃ ἔχει καλλίστα σχολεῖα, εἶναι καλλίστον ἔθνος, καὶ ἐν δὲν εἶναι σήμερον, θὰ εἶναι αὐριον, θὰ γίνῃ κατόπιον.

ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ ΕΝ ΤΩΙ ΜΕΣΩΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ

Ὁ κ. Ἀγγελος Βλάχος, ὑπουργὸς νῦν τῆς Παιδείας, εἶναι ἐκ τῶν ὀλίγων τῆς Ἑλλάδος λογίων ἀνδρῶν, διέμεινε δὲ ὡς πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερολίνῳ ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ δὲν ἀμφιβαλλόμεν ὅτι ἐνταῦθα εἰδὼθῃ αὐτῷ καιρὸς νὰ γνωρίσῃ μετα-

ΕΝ ΜΑΘΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΕΘΟΔΙΚΩΣ ΕΠΕΞΕΙΡΓΑΣΜΕΝΟΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ'. ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
(συνέχεια ιδε προηγούμενον φυλλον).

Δεύτερον καλόν ἔκαμεν ὁ Σόλων ἀποδώσας τὴν ἐλευθερίαν εἰς πάντας τοὺς Ἀθηναίους, ὅσοι εἶχον γίνῃ δούλοι διὰ χρέος. Ὅσοι δὲ τούτων εἶχον πωληθῆ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ὤρισεν νὰ ἀγορασθῶσι διὰ χρημάτων τοῦ δημοσίου. Ἀπηγόρευσε δὲ τοῦ λοιποῦ νὰ δανειζοῦνται τις ὑποθηκεύων τὸ σῶμά του. Διέταξε δὲ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ γίνωνται δάνεια μὲ βαρὺν τόκον.

Σήμερον ὁ νόμιμος τόκος εἶναι 8 τοῖς 0) διὰ τὰ πολιτικὰ χρέη, καὶ 9 0) διὰ τὰ ἐμπορικὰ, ἧτοι εἰάν δανεισθῆ παρ' ἐνὸς 100 δραχμῶν, μετὰ ἓν ἔτος θὰ δώσῃ 108 ἢ 109 ἧτοι τὰς ὀφειλομένας 100 δραχμῶν καὶ 8 ἢ 9 περιπλέον ὡς τόκον. Δανειζόμεθα δὲ παραδίδοντες ἐνέχυρον εἰς τὸν δανειστήν (ἀμανάτι) ἢ πρᾶγμα ἡμῶν ἀξίας ἢ ὑποθηκεύοντες κτῆμα ἡμῶν, τὸ ὁποῖον ὁ δανειστής, εἰάν δὲν τὸν πληρώσωμεν, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πωλήσῃ καὶ λαβῆ τὰ χρήματά του. Δυνάμεθα ὁμῶς νὰ δανεισθῶμεν καὶ διὰ συναλλάγματος, ὑπογράφοντες ἔγγραφον τοιοῦτον καλούμενον συναλλάγμα, ὅπερ ἔχει ὁμῶς αὐτὸ τὸ κακόν, ἔτι ἂν δὲν πληρώσωμεν εἰς τὴν ὀρισμένην προθεσίαν τὸ χρέος ἡμῶν, ὁ δανειστής δύναται νὰ μᾶς βάλῃ εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ οὕτω νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ τὸν πληρώσωμεν. Αὕτη εἶναι ἡ λεγομένη **προσωπικὴ κράτησις**. Ὁφείλει δὲ ὁ δανειστής, ὅταν φυλακίσῃ τινὰ διὰ χρέος νὰ πληρῶνῃ πρὸς διατροφήν του 50 λεπτὰ καθ' ἡμέραν. Καὶ τὴν προσωπικὴν κράτησιν θεωροῦσι πολλοὶ πολιτειολόγοι κακὸν καὶ ζητοῦσι τὴν καταργήσιν αὐτῆς. Καὶ πρᾶγματι εἶναι κακὸν πρᾶγμα, διότι πολλαὶ τίθενται εἰς τὰς φυλακάς ἀνθρώποι, οἵτινες δὲν πληρῶνον ὅχι διότι δὲν θέλουσιν, ἀλλὰ διότι δὲν ἔχουσιν χρήματα νὰ πληρώσωσιν. Φυλακίζόμενοι δὲ κατὰ μείζονα λόγον δὲν θὰ δυνηθῶν νὰ πληρώσωσιν, διότι τοῦ νὰ εὐρουν τὰ χρήματα; Ὡστε ὅταν καταργηθῇ ἡ προσωπικὴ κράτησις, θὰ καταργηθῶσι καὶ τὰ δάνεια τὰ γινόμενα διὰ συναλλαγμάτων καὶ τοῦτο θὰ ὠφελῆσῃ πολὺ· διότι σήμερον πολλοὶ εὐρίσκοντες πρόχειρα τοιαῦτα δάνεια δανειζονται μὲ 20 καὶ 30 δραχμῶν τοῖς 0)᾽, μάλιστα δὲ ὑπάρχουν τοκογλύφοι, οἵτινες δανεῖζουσιν μὲ τὴν ἡμέραν ἢ μὲ τὸν μῆνα π. χ. 5 δραχμῶν τὸν μῆνα τοῖς 0)᾽ ἧτοι 60 τοῖς 0)᾽. Καὶ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος ὑπῆρχον ἀπαράλλακτα τοιοῦτοι τοκογλύφοι, οἵτινες ὠνομαζόντο **ἡμεροδανεισταί**. Καὶ τὸ χειρότερον τότε ἦτο ὅτι δὲν ὑπῆρχε ἡ προσωπικὴ κράτησις, ἀλλ' ἐν ἀκόμῃ μεγαλύτερον κακὸν ἢ στέρησις τῆς ἐλευθερίας τοῦ ὀφειλέτου ἦτοι ὁ δανειστής ἐλάμβανεν εἰς τὴν κατοχὴν του τοῦτον καὶ τὸν ἐπώλει ὡς δούλον.

Ὁ Σόλων ἐθεράπευσεν καὶ τὸ κακὸν τῆς δουλείας ἐλευθερώσας τοὺς ἀπολέσαντες τὴν ἐλευθερίαν τῶν διὰ χρέος καὶ τοῦ λοιποῦ ἐφρόντισεν νὰ μὴ γίνωνται δούλοι καταργήσας τὴν ὑποθήκην τῶν σωμαμάτων. Ἐπειτα ὤρισε καὶ τὸν τόκον π. χ. 6 ἢ 7 0) καὶ τὸ μέτρον τοῦτο τὸ δίκαιον συνετέλεσε νὰ ἀνακουρίσῃ τοὺς πτωχοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες εὐρισκόν οὕτω τὰ μέσα νὰ καλλιερῶσι τὰ κτήματά των καὶ νὰ πορίζωνται διὰ τῆς ἐργασίας των τὰ μέσα τοῦ ζῆν.

Βεβαίως τὸ μέτρον τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰς τοὺς διὰ χρέος γενομένους δούλους ἐζημίωσε τοὺς δανειστάς, οἵτινες οὕτως ἀπώλεσαν τὰ χρήματά των. Ἀλλὰ τὸ κακὸν τοῦτο δὲν ἦτο καὶ τόσο μόνον, ὅσον φάνηται, διότι οἱ δανεισταὶ δανειζόμενοι ἐπὶ μεγάλῳ τόκῳ ἐκέρδιζον ἀλλοτρίων παρ' ἐκείνων, οἵτινες εἶχον ὑποθηκεύσῃ τὰ κτήματά των. Ἐπειτα δὲ καὶ οἱ δούλοι οὗτοι εἶχον ὑπηρετήσῃ εἰς τὰ κτήματα αὐτῶν ἄνευ μισθοῦ καὶ οὕτως εἶχον μέγα μέρος τοῦ χρέους των διὰ τῆς ἐργασίας των ἐξοφλήσῃ. Ἀλλὰ καὶ εἰάν εἶχε τι τὸ ἀδίκον διὰ τοὺς δανειστάς, ἦτο ὁμῶς μέγιστον καλὸν διὰ τοὺς πολίτας καὶ διὰ τὸ Κράτος τῶν Ἀθηναίων, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνάγκην πολλῶν πολιτῶν, ἵνα δύναται νὰ ἀντιπληρῶσῃ πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐχθροὺς, οἵτινες περιεκύκλουν αὐτὸ πανταχόθεν.

Ἀλλ' ἂν τὸ μέτρον τοῦτο τῆς καταργήσεως τῶν χρεῶν διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας νὰ πληρώσωσιν ἦτο πως δίκαιον, δὲν θὰ ἦτο ὁμῶς οὐδαμῶς τοιοῦτο καὶ δι' ἐκείνους, οἵτινες εἶχον νὰ πληρώσωσιν. Πολλοὶ ἐν Ἀθήναις ἔχοντες ἀγροὺς ἢ ἐλαιῶνας ἢ ἀμπέλωνας ἦσαν κατὰ χρεοὺς καὶ τὰ εἰσοδήματά των ἐδίδον εἰς τοὺς τοκογλύφους αὐτοὶ στερούμενοι καὶ σὺν τῷ χρόνῳ πτωχότεροι γινόμενοι καὶ τούτους δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λησμονήσῃ ὁ σοφὸς νομοθέτης, ὅστις ἤθελε νὰ εὐεργετήσῃ καὶ ἀνακουρίσῃ τοὺς πάσχοντας. Καὶ χάριν αὐτῶν ἐπειρήσῃ καὶ ἐφάρμοσε σοφώτατον μέτρον. Διότι πλὴν τῆς ἐλαττώσεως τοῦ τόκου ἔκαμε καὶ μεταβολὴν τῆς νομισματικῆς μονάδος, ἧτις ὠφέλησε τοὺς χρεώστας, χωρὶς νὰ λυπήσῃ καὶ τοὺς δανειστάς, ὅπερ εἶναι λίαν περιέργον. Νομίσματα τότε ἦσαν χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ. Μονὰς δὲ νομισματικὴ ἦτο ἡ δραχμὴ ἢ ἀργυρᾶ ἢ ὁποῖα εἶχεν ὀρισμένον βῆρος π. χ. τεσσάρων δραμιῶν. Ὡστε ἕκαστον δράμιον τῆς ἀργυρᾶς δραχμῆς ἐτιμᾶτο εικοσιπέντε λεπτὰ. Ὁ Σόλων ἔκαμε τὴν δραχμὴν κατὰ 1 δράμιον ἐλαφροτέρα, χωρὶς ὁμῶς νὰ ἐλαττώσῃ καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῆς. Ὡστε ἐκεῖνος, ὅστις εἶχε μίαν δραχμὴν πρὸ τοῦ Σόλωνος, τώρα εἶχε 1 δραχμὴν καὶ 25 λεπτὰ. Ὅστις δὲ εἶχε 100 δραχμῶν παλαιάς, τώρα ἐπειδὴ αἱ 100 παλαιαὶ δραχμαὶ εἶχον ἀξίαν περισσότεραν 125 δραχμῶν ἢ ἀκριβέστερον 127 δραχμῶν, εἶχε 127 δραχμῶν, ὅστις δὲ εἶχε 1000 παλαιάς, εἶχε 1270 νέας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρό-

πον οἱ χρεώσται ἐκέρδιζον 27 0) καὶ ἠδύνατο τώρα μὲ ὀλιγώτερα χρήματα νὰ ἐξοφλήσωσιν τὰ χρέη των. Ἀλλὰ καὶ οἱ δανεισταὶ δὲν δυσχερестήθησαν διὰ τοῦτο, διότι ἐβλεπον ὅτι καὶ αὐτῶν τὰ χρήματα ποῦ εἶχον ἠυξήθησαν κατὰ 27 0). Αὐτὸ τὸ μέτρον τῆς διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῆς νομισματικῆς μονάδος εὐκολίας τῶν ὀφειλετῶν πρὸς πληρωμὴν τοῦ χρέους των εἶναι γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα **σεισάχθεια**.

Ἐκ τούτων, τὰ ὁποῖα ἀνεφύερον γενόμενα ὑπὸ τοῦ Σόλωνος, βλέπομεν ὅτι ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων ἐστηρίζετο εἰς πάντων τῶν πολιτῶν τὴν καλὴν θέλησιν καὶ ἀρετὴν. Ἄν ἤθελον νὰ ἔχωσι καλοὺς ἄρχοντας, καλοὺς βουλευτάς, καλοὺς δικαστάς, τοῦτο ἐζητοῦτο παρ' αὐτῶν, διότι αὐτοὶ τοὺς ἐξέλεγον. Μάλιστα δὲ εἶχε ῥητῶς διατάξῃ ὁ Σόλων νὰ μὴ μὲνῃ κανεὶς πολίτης ἀδιάφορος, ἀλλὰ νὰ συντελῇ καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τῆς ψήφου του νὰ πηγαίνουσιν τὰ πρᾶγματα τῆς πατρίδος του καλλίτερα. Ὅστις ἠδιαφόρει, ὅστις δὲν ἐπήγαινε νὰ ψηφίσῃ, κατεδικάζετο νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.

Τὸ πολίτευμα τοῦ Σόλωνος ἦτο πρᾶγματι σοφώτατον πολίτευμα. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐμειναν ὅλοι εὐχαριστημένοι. Οἱ μὲν πολὺ πλούσιοι παρεπονέοντο, διότι ἀφίθη ἡ ἐκλογή αὐτῶν καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν πράξεων των εἰς ὅλους τοὺς πολίτας, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς, οἱ δὲ πτωχοὶ παρεπονέοντο ὅτι δὲν ἀφῆκε νὰ ἐκλέγωνται καὶ αὐτοὶ εἰς θέσεις. Καὶ ἐζήτησαν νὰ διορθώσῃ ὁ Σόλων τὸ πολίτευμα ἱκανοποιῶν πάντων τὰς ἀπαιτήσεις. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο ἐθεώρει ὁ Σόλων βλαβερὸν καὶ διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἐνοχλήσεις τῶν ἀνθρώπων ἐφυγεν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπὶ δέκα ἔτη, ἀπ' οὗ οἱ Ἀθηναῖοι διεβεβίωσαν αὐτὸν ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο δὲν θὰ ἔκαμον καμμίαν μεταβολὴν. Τὰ δέκα ταῦτα ἔτη διέτριψεν ὁ Σόλων ἐν Αἰγύπτῳ, Κύπρῳ καὶ μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ὅτε δὲ ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, εὗρε μὲν τοὺς νόμους ἀμεταβλήτους, ἀλλὰ τὰ κομματικὰ πάθη ἐζημιώμενα καὶ ἀνδρας φιλοδόξους ζητοῦντας νὰ γίνωσι μονάρχαι. Εἰ καὶ γέρον, ἔλαβε τὰ ὄπλα του καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐκάλεσε τοὺς πολίτας νὰ ἀντισταθῶσιν ἐνόπλιως καὶ νὰ ὑπερασπίσωσι τὰ δικαίωμάτα των καὶ τὴν ἐλευθερίαν των. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι δὲν τὸν ἤκουσαν καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ἐγίνε των Ἀθηνῶν τῆρρανος ὁ Πεισίστρατος, ὅστις δὲν κατήργησε μὲν τὸ πολίτευμα τοῦ Σόλωνος, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸ ἐξετέλει μετ' εὐθύτητος. Εἰς πάσας τὰς σπουδαίας θέσεις ἐφρόντιζε νὰ ἐκλέγωνται πάντοτε ἄνθρωποι ἰδικοί του. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πεισιστράτου καὶ τὴν ἐξορίαν τῶν υἱῶν του, αἱ Ἀθηναῖοι ἐφάρμοσαν τὸ πολίτευμα τοῦ Σόλωνος καὶ ἐν διαστήματι ὀλίγου χρόνου τοσοῦτον προώδευσαν, ὥστε καὶ πολέμους ἐπιτυχῶς νὰ κάμωσι καὶ πλούτους νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν χώραν των καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἱ Ἀθηναῖοι

νά γίνῃ ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Σόλων ἀπέθανεν ἐν βαθεῖ γήρατι ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος καὶ παρὰ τῶν μεγάλων καὶ παρὰ τῶν μικρῶν.

Σύγκρισις καὶ συμπεράσματα. Καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον δύναται διὰ σοφῶν νόμων νὰ ἐπέλθῃ βελτίωσις. Ὅτι ἦτο ὁ Σόλων διὰ τοὺς παλαιούς, τοῦτο εἶναι δι' ἡμᾶς σήμερον οἱ βουλευταὶ ὅλοι. Ὅταν σοφοὶ καὶ ἐνκερτοὶ ἄνθρωποι γίνωσι βουλευταὶ, τότε οὐτοὶ θὰ ψηφίσωσι σοφοὺς νόμους, δι' ὧν πάντα θὰ γίνωσι καλλίτερα. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ περιμένωμεν νὰ μᾶς ὑποδείξουν τὸν καλὸν βουλευτὴν οἱ θεοὶ θῆραι, οἱ κομματάρχαι, οἱ τινες ὑποστηρίζουν τοὺς βουλευτὰς διὰ νὰ τοὺς δώσουν θέσεις, διὰ νὰ τοὺς δώσουν ὠφελήματα παντοῖα ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἀλλὰ νὰ φροντίσωμεν νὰ τὸν εὐρωμεν ἡμεῖς μόνοι μας καὶ αὐτὸν νὰ ἐκλέξωμεν, ἂν θέλωμεν νὰ σωθῶμεν. Οὐδεὶς δὲ πρέπει νὰ εἶναι ἀδιάφορος εἰς τὸ τίς θὰ γίνῃ βουλευτής, τίς θὰ γίνῃ δήμαρχος ἢ δημοτικὸς σύμβουλος. Ὁ Σόλων τοιοῦτους πολίτας εἰδὼκε μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, διότι διὰ τῆς ἀδιαφορίας των καὶ ἀμελείας των καταστρέφουν αὐτήν.

Καλλίστη δὲ συμβουλὴ εἶναι ἡ τοῦ Σόλωνος νὰ μὴ ἐπιτρέπωσιν οἱ πολῖται νὰ περιορίζωνται ἢ νὰ καταργῶνται τὰ δικαιώματα, τὰ ὅποια οἱ νόμοι παρεχώρησαν εἰς αὐτούς. Οἱ πολῖται, ἀφ' οὗ πληρῶνουν αὐτοὶ τοὺς φόρους, πρέπει νὰ ἔχουν καὶ αὐτοὶ γνώμην ποῦ δαπανῶνται οὗτοι, οὐδὲ πρέπει νὰ ἐπιτρέπωσιν εἰς ἓνα καὶ μόνον ἄνθρωπον νὰ σκέπτηται περὶ τῶν συμφερόντων αὐτῶν καὶ τῆς ὅλης πολιτείας, ὅσον ἐνάρετος οὗτος καὶ σοφὸς καὶ ἂν ὑποτεθῇ. Ὁ Σόλων εἶχεν ἀμφοτέρας τὰς ιδιότητας εἰς μέγαν βαθμὸν, ἐν τούτοις δὲν ἔγινε μονάρχης, ἀλλ' ἀφῆκε τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας εἰς τοὺς πολίτας, διότι ἤξευρεν ὅτι ἐν ἐλευθερᾷ πολιτείᾳ ἀναπτύσσεται καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ θέλησις τῶν πολιτῶν καὶ ἡ πολιτεία ἢ ἔχουσα ἀνεπτυγμένους πολίτας εὐμερεῖ καὶ προκόπτει.

EN NEON MATHMA MH PERIECHOMENON
EIS TO PROGRAMMA¹⁾

6. Περὶ Ἰαπώνων.

Οἱ Ἰάπωνες κατοικοῦσι εἰς 4 μεγάλας νήσους κειμένας πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Ἀσίας. Εἶναι ἐν ὅλῳ περὶ τὰ 40 ἑκατομμύρια. Εἶναι καὶ αὐτοὶ τῆς Μογγολικῆς φυλῆς, ὡς καὶ οἱ Κινεζοὶ, με ὀφθαλμοὺς ὀλίγον λοξούς, με χρῶμα μελαμψόν, με ἀνάστημα ὀλίγον τι μικρότερον τοῦ ἀναστήματος τῶν Εὐρωπαίων. Ὑπερβαίνουσι πάντας τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας ὡς πρὸς τὴν εὐφυΐαν καὶ δραστηριότητά. Ἡ χώρα των εἶναι κάλλιστα κελ-

(1) Ὅρα «Ἐκπαιδευτικὸν Γ.» φ. 41, σελ. 83.

λιεργημένοι. Καλλιεργοῦσι δὲ μήλιστα τὸ ὄρυζιον, ὅπερ εἶναι καὶ ἡ κυριωτάτη τροφὴ των.

Πιστεύουν τὸν οὐρανὸν ὡς θεὸν καὶ θεοὺς θεωροῦν τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τοὺς ἀστέρας, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀποθανόντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος των. Ὁ ναὸς των εἶναι ἀπλοῦν οἰκοδόμημα, εἰς ὃ ὑπάρχει ὡς ἀπαραίτητον σκεῦος μέγας μεταλλικὸς καθρέπτης καθαρῶτατος, δι' οὗ συμβολικῶς ὑποδεικνύεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ καθαρὸι κατὰ τὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν. Ἐκαστος Ἰάπων ἐκτελεῖ τὰ θρησκευτικὰ του καθήκοντα ὡς ἐξῆς. Πιστεύουν ὅλοι ὅτι ὁ θεὸς ἀκούει τὴν προσευχὴν μόνον τῶν περιχαρῶν καὶ φαιδρῶν ἀνθρώπων. Καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ ναῷ τοῦλάχιστον ὁ προσευχόμενος πρέπει νὰ εἶναι φαιδρότατος. Ἀφ' οὗ δὲ πλυθῇ καλῶς ἐν τῇ δεξαμενῇ, ἣτις εὐρίσκεται πλησίον παντός ναοῦ, πλησιάζει εἰς τὸν ναὸν καὶ κτυπᾷ τρίς τὸν κώδωνα τοῦ ναοῦ, ἵνα διὰ τούτου κινήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ θεοῦ, κατόπιν κροτεῖ τρίς πάλιν τὰς χεῖρας καὶ πίπτει πρηνῆς κατὰ γῆς καὶ ἀφ' οὗ οὕτω μείνῃ ἐπ' ὀλίγα δευτερόλεπτα ἀνίσταται καὶ φεύγει, ρίπτων ἐπὶ τοῦ δίσκου χαλκόν τι νόμισμα. Οἱ ἱερεῖς των εἶναι ἐγγαμοὶ καὶ κατοικοῦσι πλησίον τοῦ ναοῦ, τρέφουσι μακρὰν κόμην, ἣν περιστρέφοντες δένουσιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς. Ἰδιαίτερον δὲ ἐνδυμασίαν φοροῦσι μόνον ἐν καιρῷ τῶν ἑορτῶν καὶ κατὰ τὰς ἱεροτελεστίας, ἄλλως ἐνδύονται, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Ἰάπωνες.

Αἱ οἰκίαι των Ἰαπώνων εἶναι χαμηλαί, ἴσως διότι γίνονται συχνοὶ σεισμοὶ σφοδροὶ, τὰ μεσοχωρίσματα τῶν οἰκιῶν εἶναι κινητὰ, ὥστε δύναται τὰ δωμάτια μιᾶς οἰκίας ἢ νὰ αὐξήσων ἢ νὰ ἐλαττώσων. Καρέκλας δὲν μεταχειρίζονται, διότι κάθονται κατὰ γῆς σταυροποδητί, στρώνουν ὅμως τὸ ἔδαφος με ὠραίας ψιθύρας καὶ τάπητας. Τὰ πανταλόνια των εἶναι πλατέα, λίαν δὲ πλατέα εἶναι τῶν εὐγενῶν τὰ πανταλόνια διακριγόμενων διὰ τούτου ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὡς καὶ διὰ τῶν δύο ζιφῶν, ἃ φοροῦσιν εἰς τὴν ζώνην των.

Ἀπὸ τοῦ 1868, ὅτε ἔγινε βασιλεὺς τῆς Ἰαπωνίας ὁ νῦν βασιλεύων, ἀρχεται διὰ τὴν Ἰαπωνικὴν νεὰ ἐποχὴ προόδου. Πρότερον ἡ χώρα ὅλη εἶχε κατ' ἐπαρχίας τοὺς εὐγενεῖς τῆς, οἵτινες ἐξουσίαν αὐτὴν ὡς τιμᾶριον. Ἐκτὸς δὲ τῶν εὐγενῶν τούτων εἶχεν ἀπὸ αἰῶνων ἀντιπρόσωπός τις τοῦ βασιλέως σφετερισθῆ ὅλην τὴν βασιλικὴν δύναμιν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἦτο ἀπλῆ μόνον σκιά μὲνων ἐν τοῖς ἀνακτήροις ἐγκλεισμένος ἀθέατος ὡς ὑπερφυσικὴ τις δύναμις. Ἄλλ' ἡ διαγωγὴ αὕτη τοῦ ἀντιβασιλέως καὶ πρὸς τοὺς εὐγενεῖς καὶ πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους, εἰς οὓς δὲν ἐπέτρεπε ἐλευθέρην εἰς τὴν Ἰαπωνίαν εἰσόδον, ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ ἐνωθῶσιν οἱ εὐγενεῖς με τὸν βασιλέα καὶ νὰ καταργήσων τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ βασιλέως, νὰ ἀποδώσωσι δὲ πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν βασιλέα ἢ

ὡς λέγουσιν οἱ Ἰάπωνες εἰς τὸν Μικάδον. Εἶναι δὲ θαυμαστὴ ἡ πρόοδος τῆς Ἰαπωνίας ἐν ὀλιγίστῳ χρόνῳ.

Ὡς ὁ νῦν Μικάδος ἔλαβε τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας, εὐθὺς ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λαόν καὶ ἐσχημάτισεν ὑπουργοὺς ἐκ τῶν σοφῶν Ἰαπώνων, οἵτινες εἶχον σπουδασθῆ διαφόρους ἐπιστήμας ἐν Εὐρώπῃ ἢ Ἀμερικῇ. Ἀνέωξε τοὺς λιμένας τῆς Ἰαπωνίας εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀνέπτυξε τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, διώρισεν πρέσβεις σοφοὺς Ἰαπωνας εἰς τὰ μεγαλύτερα Κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς με τὴν ἐντολήν νὰ πληροφορῶσιν τὴν Κυβέρνησιν του περὶ πάσης προόδου, ἣτις ἔπρεπε νὰ εἰσαχθῇ καὶ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Τὸ δὲ σπουδαιότερον πάντων ἔστειλε καθ' ἑκατοντάδας εὐφυεῖς νέους Ἰαπωνας νὰ σπουδάσωσιν ἐν Γερμανίᾳ, καλλίστῳ καὶ Γαλλίᾳ διαφόρους ἐπιστήμας καὶ τέχνας, οἵτινες ἐπανελθόντες καταγίνονται δραστήριος περὶ τὸν ἐκπολιτισμὸν τοῦ ἔθνους των. Σχολεῖα πανταχοῦ ιδρύθησαν δημοτικὰ πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν πολιτῶν καὶ μετὰ πολλῆς πιθανότητος γίνονται λόγοφοι οἱ Ἰάπωνες θὰ δεχθῶσι ὡς θρησκευτὰ των τὸν Χριστιανισμόν. Κατόπιν πάντων τούτων δὲν εἶναι καθόλου παράδοξοι αἰτινικὴ αὐτῶν κατὰ τῶν Κινεζῶν. Καὶ ἐδῶ ὡς καὶ πανταχοῦ ἀποδεικνύεται ἀληθέστατον τὸ λόγιον ὅτι τὸ πνεῦμα νικᾷ τὴν ὕλην. Ὅτι ἐν τοῖς πάλαισι χρόνοις ἡ μικρὰ Ἑλλάς κατώρθωσεν ἀπέναντι τῆς κολοσσιαίας τῶν Περσῶν δύναμει, νῦν βλέπομεν ὅτι κατόρθοι ἡ μικρὰ Ἰαπωνία ἀπέναντι τοῦ τεραστίου κράτους τοῦ υἱοῦ τοῦ Οὐρανοῦ. Ἡ ἀλήθης τῶν ἐθνῶν δύναμις εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῶν πολιτῶν καὶ ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ καθήκον. Ταῦτα δὲ κατορθῶνται διὰ κλῶν σχολείων καὶ ἐθνῶν διδασκαλῶν.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΕΙΣ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ ΦΙΝΤΙΚΛΕΑ

Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου

ΓΗΘ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Τακτικοῦ ἐταίρου καὶ συμβούλου τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῆς ἐταιρείας.

Ἐξ ὀνόματος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐταιρείας, ἣς ἐρηματίσας ἐταῖρος ἐκ τῶν πρώτων καὶ ὑποστηρικτῆς ἐνθερμος, ἐργουμαι, ἀειμνηστε διδασκαλε, νὰ ἐκφράσω ἐπὶ τοῦ τάφου σου τὴν ὀδύνην ἡμῶν πάντων ἐπὶ τῷ αἰωνίῳ ἐξ ἡμῶν καὶ ἐκ τῆς γῆς ταύτης, ἣν ἠγάπησες ὑπὲρ παν ἄλλο ἀποχωρισμῶ σου καὶ νὰ καταθεσῶ ἐπὶ τῆς σοροῦ σου τὸν στέφανον τούτου τῆς ἀρετῆς. Κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην τῆς ἀπωλείας σου ἀναπνέσονται ἡμῖν καὶ ὁ ἔνθεος μὲν ζῆλός σου πρὸς διαμόρφωσιν τῶν

νέων καὶ διέγερσιν ἐλληνικῶν φρονημάτων καὶ ἀρετῶν, ἀλλὰ πρώτιστα πάντων ὁ ἀκαμπτος καὶ ἀδυσώπητος χαρακτήρ σου. Ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν ἡ ἐλαστικότης τῆς συνειδήσεως καὶ ἡ εὐκόλος παροχὴ τίτλων καὶ ἀξιώματων θεωρεῖται πολιτικὴ ἀρετὴ καὶ κλεῖται κοσμικὴ σοφία, ἄνδρες ἐμμένοντες ἀτρόμητοι ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τοῦ καθήκοντος, δικαίως πρέπει νὰ θεωρῶνται ἥρωες καὶ νὰ ἀπολαμβάνωσι παρὰ τῶν εὐφρονούντων τὸν ἔπαινον μὲν, ἐν ὅσῳ ζῶσι, τὴν ὑπεροφημίαν δὲ μετὰ θάνατον. Διότι ἂν ἡρώϊσμός εἶναι ἡ αὐταπαρνήσις, ἡ θυσιαζούσα πάσας τὰς ἀτομικὰς ἀπολαύσεις καὶ εὐχαριστήσεις, ἵνα ἐκπληρωθῇ ὑψηλότερός τις σκοπός, ἢ ἐκτελούσα ἀδυσώπητος τὸ καθήκον, ἢ ἐφαρμοζούσα εὐλαχρῶς τὸν νόμον, ἀδιαφοροῦσα εἰς φίλους καὶ οἰκειούς, πῶς πρέπει νὰ καλεσώμεν τὸν Σπυρίδωνα Φιντικλέα, ὅστις ὡς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου διδάσκων μὲν ἦτο πρῶτον ἐπιμελεὶς καὶ οὐδὲν—ἀπολύτως οὐδὲν ἐκόλυεν αὐτὸν οὔτε ψύχη οὔτε θάλαπην, οὔτε βροχὴν, οὔτε χιῶν νὰ ἐκτελῇ ἀνελλιπῶς τὸ καθήκον του, ἐξετάζων δὲ οὐδέποτε ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐκάμπτετο νὰ δώσῃ διπλώματα εἰς ἀναξίους, ὡς ἐπόπτης δὲ σχολείων τασσόμενος ὑπὸ τῆς πολιτείας ὡμολογεῖ αἰετοτε τὴν ἀλήθειαν, ὅσον αὐτῆ καὶ ἂν ἦτο πικρά, μὴ περαπλανώμενος οὔτε ὑπὸ ἀπειλῶν οὔτε ὑπὸ ὕβρεων ὡς ἀντιπρόεδρος δὲ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, δι' οὗ ἀξιώματος ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν ἐταίρων, ἦτο ἀγρυπνὸς φρουρὸς τῶν συμφερόντων αὐτῆς ἀγωνιζόμενος ἐκθύμως πρὸς διάσωσιν καὶ διαφύλαξιν τῶν προσφιλεστάτων αὐτῷ κειμηλίων τοῦ ἀρχαίου τῶν προγόνων ἡμῶν βίου. Ὁ Κάντιος εἶπεν ὅτι ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ καυχῆθῃ ὡς κατόρθωμα τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἐπιμελείας καὶ ἐργασίας εἶναι ὁ ἠθικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ. Ἡ ἐπίδοσις εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ ἡ ὑπερηχὴ ὑπεράνω τῶν ἄλλων εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἀποτέλεσμα εὐφυΐας, ἢ δὲ εὐφυΐα δὲν ἀποκτᾶται παρὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ διδεται εἰς αὐτὸν ἔτοιμος ὑπὸ τοῦ πλάστου. Ὁ χαρακτήρ ὅμως, ἦτοι ἡ ὑπόταξις τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ βουλήσεων εἰς τὸν ἠθικὸν νόμον, ὁφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀκαμπτον τοῦ ἀνθρώπου ἀπόφασιν νὰ ζῆ, ὡς ὁ νόμος προστασσει. Καὶ τοῦτο εἶναι δυσκολώτατον νὰ γίνῃ καὶ παρὰ λαοῖς, παρ' οἷς τιμᾶται καὶ ἀναγνωρίζεται ἡ ἀρετὴ, διότι πολλὰ πράγματα οἷον ἐπιθυμίαι, κλίσεις, αἰτινὲς οὐδέποτε ἐκφρῶνται ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ δεσμεύονται μόνον, τείνουσιν αἰετοτε νὰ λάβωσιν αὐταὶ τὴν κυριαρχίαν καὶ νὰ ποιήσωσιν ἐκποδῶν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ πόσον δυσκόλον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ ἠθικὸς χαρακτήρ παρ' ἡμῖν, ὅταν βλέπωμεν τοὺς ἀτρομήτους τοῦ καθήκοντος ἄνδρας χαρακτηριζομένους ὡς ἀχρήστους παρὰ τῶν μεγάλων καὶ στερομμένων τῶν μέσων τῆς εὐεργετικῆς αὐτῶν δρασεως ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ; Διὰ

τοῦτο ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς γενικῆς ταύτης καταπτώσεως οἱ τίμοι χαρακτῆρες πρέπει τοῦλάχιστον μετὰ θάνατον νὰ ἀναγνωρίζωνται καὶ νὰ ἐπαινῶνται ἀπροκαλύπτως δημοσίᾳ καὶ νὰ γίνηται ἐπαισθητὴ εἰς τοὺς ἐπιζῶντας ἡ ἀπώλεια αὐτῶν. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον βλάπτει καὶ θὰ βλάβῃ ἡμᾶς ἐτι περισσότερο, εἶναι ἡ ἔλλειψις πεποιθήσεως εἰς τὸ μέλλον τῆς πατρίδος ἡμῶν, ἡ ἔλλειψις γενικοῦ τινος ιδεώδους, ὅπερ νὰ ἐμψυχοῖ καὶ πολιτεῖαν καὶ ἔθνος. Διὰ τοῦτο βλέπετε συνεστειλαμεν τὰ ἱστία, ἐρρήψαμεν τὸ πηδάλιον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀναμένομεν ἡ φορὰ τῶν ἀνέμων ἢ τῶν καταγίδων νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς γενικῆς ταύτης ἀποθαρρύνσεως καὶ ἀμηχανίας οἱ ἠθικοὶ χαρακτῆρες, οἱ διαπνεόμενοι ὑπὸ μεγάλων ιδεῶν καὶ πεποιθήσεων καὶ ταύτας ἀπαρεγκλίτως ἀκολουθοῦντες ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν, εἶναι οἱ σωτῆρες τῶν ἐθνῶν. Καὶ ἂν συμβῇ οὗτοι νὰ εἶναι ὀλίγοι, ἡ λύπη ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ ἐνὸς τούτων δικαίως καθίσταται ὀδυνηρὰ εἰς πάντας.

Ἴδου διὰ τί θρηνοῦμεν σήμερον τὸν ἀφ' ἡμῶν μεταστάντα νεκρὸν ἡμεῖς πάντες, οἵτινες ἐγνωρίσαμεν τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς καὶ τὸ εἰλικρινές καὶ ἄδολον καὶ ἀδέκαστον τῆς προαιρέσεως τοῦ ἀνδρός. Ἄν τὰ ἔθνη σφίζονται, ὅταν ἕκαστος τῶν πολιτῶν ἐκτελέσῃ τὸ καθῆκόν του, ὁ Σπυρίδων Φιντικλῆς ἐξέτελεσε τοῦτο μετ' αὐταπαρνήσεως μοναδικῆς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν πενήντα καὶ εἶναι παράδειγμα ἀξιωματικῶν ὅτι οὔτε γῆρας βαθὺ οὔτε εὐμάρεια τοῦ βίου κατάρθρωσαν νὰ ἀποσπάσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς τοῦ διδασκάλου τοῦ ἐθνους ἔδρας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καὶ εἶναι καὶ τοῦτο παράδειγμα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρός ὅτι μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἐνέμενε διδάσκων, μέχρις ὅτου ὁ πλάστης εὐδόκησε νὰ καλέσῃ αὐτὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

Τοιοῦτος χαρακτῆρ κατακτᾷ δικαίως τῶν ἀνθρώπων τὸν σεβασμὸν, ἡ δὲ ἀπώλεια τοιούτου ἀνδρός καταπτᾷ εἰς πάντας ἐπώδυνος.

Εὐχομαι, σεβαστὲ διδάσκαλε, νὰ εὕρῃ ἡ πρὸς τὸ καθῆκον ἀφοσιώσις σου πολλοὺς καὶ μαχητὰς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας γενναίους. Ἡ δὲ εὐσεβῆς ἀνάμνησις σου ἄς ἐνισχύῃ πάντας ἡμᾶς νὰ πράττωμεν τὸ καλόν, ἔχοντες τὴν φιλοπονίαν σου καὶ τὴν ἀρετὴν σου ὡς ὑπόδειγμα.

Ὁ Θεὸς νὰ ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν σου, ἀείμνηστε διδάσκαλε!

ΔΙΑ ΤΟΝ Κ. ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ἐκτὸς τοῦ τμηματάρχου τοῦκαὶ διευθυντοῦ τῆς λογιστικῆς τοῦ ὑπουρ-

γείου ὑπηρεσίας καὶ τῶν πολυωνύμων τακτικῶν βοηθῶν καὶ γραφείων τοῦ τμήματος τούτου, ὑπάρχουσι καὶ ἑκτακτοὶ ὑπάλληλοι προσκεκολλημένοι μετὰ παχυτάτους μισθοὺς, ὑπάρχει δὲ καὶ σμῆνος δημοδιδασκάλων, οἵτινες μισθοδοτοῦνται ὅλως ἀνοικεῖως ὑπὸ τῶν βαρύτερα φορολογουμένων δήμων μάλιστα δὲ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. Καὶ ἂν, μὲν διεξήγετο ἡ ὑπηρεσία κανονικῶς καὶ ταχέως, ὑπομονή, τὸ μόνον κακὸν θὰ ἦτο ἡ σπατάλη τῶν δημοσίων καὶ δημοτικῶν χρημάτων. Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ τις ὅταν οἱ δημοδιδάσκαλοι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἔχωσι νὰ λαμβάνωσι μισθοὺς δύο καὶ τριῶν μηνῶν καθυστερουμένους; Γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Πύργου τῆς Ἠλείας ὅτι ὁ δημοδιδάσκαλος Λαμπετίου κ. Νικόλαος Λάσκαρις μεταβὰς εἰς τὸ ταμεῖον τὴν 28 Ἰανουαρίου, ἵνα ζητήσῃ τὸν δεδουλευμένον μισθὸν του διὰ τὸν μῆνα Δεκέμβριον ἀπεπέμφθη ὑπὸ τοῦ ταμείου, μετὰ τὴν συνθήτη ἐφοδὸν τῶν ταμιῶν. Δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ πίστωσις. Ἡ ἄρνησις τῶν ταμιῶν ἀναγκάζει τοὺς ἐν στερήσει εὐρισκομένους δημοδιδασκάλους νὰ καταφεύγωσιν εἰς πλάγια μέσα, εἰς προεξοφλητὰς, εἰς συμπολίτας τοῦ ταμείου, ἵνα λαμβάνωσι τὸν μισθὸν τῶν ἐγκαίρως, διότι ἔχουσιν ἀνάγκην χρημάτων, ἵνα ζήσωσι. Ἀλλὰ τοῦτο ἐλαττοῖναι τὴν μισθοδοσίαν τῶν καὶ καθιστᾷ τὴν ζωὴν αὐτῶν δυσχερεστέραν. Τοῦτο πρὸ παντὸς ἄλλου ἔπρεπε νὰ γνωρίζωσιν καὶ οἱ ἄλλοι ὑπάλληλοι ἀλλὰ καὶ οἱ δημοδιδάσκαλοι οἱ ἐργαζόμενοι ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας, οἵτινες δὲν πρέπει νὰ δεικνύωται ἀνάλητοι εἰς τὴν δυστυχίαν τῶν συναδέλφων τῶν, οὐδὲ νὰ λησμονῶσι τὸ σοφὸν λόγιον ὅτι κοινὴ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ νῦν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὡς λάβῃ γνώσιν τῆς δυστυχίας τῶν διδασκάλων τῆς προερχομένης ἐκ τῆς καθυστερήσεως τῶν μισθῶν αὐτῶν διὰ τὴν μὴ ἐγκαίρως ἀποστολὴν πιστώσεως εἰς τὰ οἰκεία γραφεῖα τῶν ἐπαρχιῶν, θὰ ἄρῃ τὸ πρόσκομμα τοῦτο ἀναγκάζων τοὺς ὑπάλληλους νὰ ἐκτελῶσι προθυμότερον τὸ καθῆκόν των. Ἐν Βερολίνῳ, ἐνθα ὁ κ. Ὑπουργὸς διέτριψεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος, οἱ δημοδιδάσκαλοι λαμβάνουσι τὸν μισθὸν τῶν πρῶτοι πάντων τῶν ὑπαλλήλων τῆ 29 ἐκάστου μηνός. Δὲν εἶναι δυνατόν καὶ παρ' ἡμῖν νὰ φανῇ ὀλίγος Γερμανισμὸς, ἢτοι ὀλίγη στοργὴ πρὸς τοὺς πτωχοὺς δημοδιδασκάλους; Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι εἶναι δυνατόν τώρα τοῦλάχιστον κάτι τι νὰ γίνῃ καὶ πρὸς τοῦτο παρακαλοῦμεν θερμῶς τὸν νῦν ὑπουργὸν νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν. Οἱ διδάσκαλοι ἔχουσιν εὐγνώμονα καρδίαν. Ἄλλως τε ἡ ἐκτέλεσις τοῦ καθήκοντος εἶναι ἡ ἥδιστη ἀπόλαυσις εἰς εὐγενεῖς ἀνθρώπους.